

WEGEN EN WONINGBOUW

DOOR

L. DE HOOP

Het onderdeel „Openbare Werken” van het eilandbestuur op Aruba was vóór de vestiging van de olie-bedrijven alhier van weinig betekenis.

In een gehele eeuw verzeen op dit eiland slechts een drietal gouvernementegebouwen: een gouvernementshuis (1820—'30?) een openbare school ($\pm$ 1890) en een gouvernementsskantoor ($\pm$ 1910), welke gebouwen door de zorg van het genie- en bouwdepartement van Curaçao tot stand kwamen.

Zo is de genoemde school b.v. kennelijk het werk van de bekende Curaçaose „Chef van het Bouwdepartement” Martis, de ontwerper en bouwer van o.a. de oude Hendrikschool en het militaire hospitaal op Curaçao.

Oranjestad, de hoofdplaats van het eiland, was door enige onverharde wegen („geschikt voor rijtuigen” volgens de topografische kaart uit het begin dezer eeuw) met de parochies Noord, Santa Cruz en Savaneta en verder met de goud- en fosfaatvindplaatsen Westpunt, Calabas, Bushiribana en Sint Nicolaas verbonden.

Aangezien het totaal aantal rijtuigen op het eiland, volgens de oudere generatie, slechts een drietal heeft bedragen, zal het verkeer op deze wegen niet bijster druk zijn geweest en zal het onderhoud weinig problemen hebben opgeleverd.

Oranjestad had in de Nassau- en de Wilhelminastraat enkele honderden meters geplaveide wegen, n.l. een bestrating van koraalketjes (kinderkopjes).

Zoals bij de geplaveide stadswegen gebruikelijk, werden deze gedeelten ook door de „stadsreiniging” verzorgd.

Op gezette tijden (volgens een der oudste inwoners alhier eens in de drie jaar!) werd in de buitendistricten een vijftigtal opgeschoten jongens aangeworven, die elk met een „basora di coco” (bezem van cocosbladeren) werden toegerust en zich vervolgens onder groot misbaar van deze taak kweten: onder het bulderend commando van de één-hoofdige politiemacht van het eiland.

Dit luidruchtig gebeuren vormde in het stille stadje ongetwijfeld een geweldig evenement. De doeltreffendheid van het systeem mag echter in twijfel worden getrokken: ooggetuigen weten althans omtrent de uiteindelijke bestemming van het stof en het vuil weinig of geen opheldering te verschaffen.

Thans omvat de onder Openbare Werken ressorterende reinigingsdienst van het eiland ruim vijftig man personeel en verwerkt jaarlijks, uitgerust met modern materieel, ongeveer 2500 m³ straatvuil en 13.000 m³ huisvuil op de stort- en verbrandingsplaatsen te Oranjestad en St. Nicolaas.

Het eiland bezit thans ruim 90 km geasfalteerde straten en wegen, verder is ongeveer 60 km lengte aan buitenwegen van een asphalt-oppervlaktebehandeling voorzien, terwijl nog $\pm$ 100 km onverharde wegen door een 15-tal wegwerkers, verdeeld over even zovele districten, regelmatig worden onderhouden.

Het dicial rijkuijgen van een halve eeuw geleden heeft plaats moeten maken voor een drieduizendtal motorvoertuigen in grote verscheidenheid.

Aan de verbetering en asfaltering van straten en wegen is ongeveer 250 man personeel gegreeld werkzaam.

Ook de gebouwendienst van Openbare Werken onderging in de laatste achttien jaren een aanmerkelijke uitbreiding. Gebouwd werden in dit tijdvak o.a.: een bestuurskantoor, $\pm$ 80 stuks politie-, douane- en ambtenaarswoningen, 2 politiekazernes, 3 politieposten met dienstwoningen, 2 openbare scholen, een ontvangers- en douane-kantoor, een kantoor O.W., 2 post- en telegraafkantoren, 2 telefooncentrales, 2 openbare markten, een abattoir met koelhuis, een gouvernements-logergebouw, een vliegstation, 200 volkswoningen en (gedurende de oorlog) enige militaire gebouwen, welke zodanig werden uitgevoerd, dat hieraan na de oorlog een andere en definitieve bestemming kon worden gegeven. Oranjestad werd op deze wijze een ruim en modern bioscoopgebouw, een restaurant-feestzaal en een dicial grote opslagloodsen rijker.

De Openbare Gezondheidsdienst werd gehuisvest in het geheel gerestaureerde in omstreeks 1910 gebouwde gouvernementskantoor.

In uitvoering of voorbereiding zijn momenteel: een vliegstation ter grootte van $\pm$ 3000 m², een marktgebouw, een kantoorgebouw met magazijnen en werkplaatsen voor O.W., 140 volkswoningen en 3 openbare scholen, terwijl voor 1949 een nieuw en belangrijker groter bestuurskantoor op het programma staat.

Het spreekt vanzelf, dat de evolutie van het eiland zich vooral in de particuliere bouw openbaart: Oranjestad is met verscheidene nieuwe buitenwijken uitgebreid, in de binnenstad verzezen vele grote winkel- en kantoorgebouwen. Sint Nicolaas is van een onbetekend vissersgehuchtje uitgegroeid tot een druk zakencentrum, omgeven door uitgebreide nieuwe woonwijken, terwijl de talloze „lemen hutten”, van welke zwarte spikkeltjes de topografische kaart uit het begin dezer eeuw nog krielt, zo goed als alle zijn verdwenen. Degelijke en net onderhouden stenen huizen vindt men thans bij honderdtallen over het gehele eiland verspreid.

De particuliere bouw is onderworpen aan de controle van het, tot de afdeling Openbare Werken behorende „Bouw- en Woningtoezicht”. Over 1946 bedroeg het aantal uitgegeven bouwvergunningen 596 stuks, waarvan 510 voor woningbouw. Van deze laatste werden er 225 stuks in de buitendistricten opgericht.

De uitbreiding der plaatsen Oranjestad en St. Nicolaas geschiedt sinds 1943 volgens de betreffende uitbreidingsplannen.

De haven van Oranjestad, die in 1930 van een aanlegsteiger voor grotere schepen werd voorzien en in 1939 uitgebaggerd, ondergaat thans een verbetering en uitbreiding, die in 1949 gereed zal komen en waarvan de totaalkosten ongeveer tien miljoen gulden zullen belopen.

Aruba's vliegveld, „Dacota”, bezit een startbaan ter lengte van 1500 meter, zodat hierop de grootste vliegtuigen kunnen landen.

De technische staf van de Openbare Werken bestaat thans uit achttien man, de administratieve bezetting omvat twaalf personen, terwijl het aantal gouvernements-werklieden bij de afdeling O.W. ruim vierhonderd bedraagt.